Utbildningsinspektion i Skogsborgs barn- och ungdomsområde, F-6 samt skolbarnsomsorg

UTBILDNINGSINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Skogsborgs barn- och ungdomsverksamhet	Antal barn/elever/studerande
Grundskola	305
Förskoleverksamhet	220
Skolbarnsomsorg	160
Förskoleklass	44

Förskoleverksamheten bedrivs i tre förskolor bestående av tio avdelningar och i några familjedaghem. Förskoleklasserna och årskurserna 1-6 i grundskolan kallas i rektorsområdet för helhetsskola. Skolbarnsomsorgen är organiserad i ett ”Lillfritids” och ett ”Storfritids”. Samtliga verksamheter med undantag av en förskola ligger samlade i och runt Skogsborgsskolans huvudbyggnad. Nämnda förskola finns cirka en kilometer från skolan. Mitt i Skogsborgsskolan finns även särskolans träningsskoleverksamhet inrymd, vilken emellertid organisatoriskt tillhör ett annat rektorsområde. Rektorsområdets elever och lärare från förskoleklass t.o.m. årskurs 6 är organisatoriskt och verksamhetsmässigt indelade i två spår med vardera två arbetslag. Den gemensamma visionen är att skapa en röd tråd, helhet, i det pedagogiska arbetet i ett- till trettonårsperspektivet. I helhetsskolan betonas även helheten i skola och skolbarnsomsorg.

Personalen i skolan har lång erfarenhet, drygt hälften av personalen i skolan är äldre än 50 år. Nio av tio anställda i Skogsborgs rektorsområde är kvinnor.

Skogsborgseleverna har promenadavstånd till skolan och bor till stor del i villor och de få hyreshus som finns i området. Området är ett inflyttningsområde vilket gör att nya elever ständigt tillkommer. Mycket få elever med annan etnisk bakgrund går i denna skola. Inom en kvarts promenadavstånd finns tillgång till fritidsanläggningar, det centrala kommunbiblioteket och andra rika möjligheter för skolan till samverkan med det omgivande samhället.

Skolans huvudbyggnad, vilken är Katrineholms längsta byggnad, är från 1950-talet och traditionellt byggd enligt den tidens normer och undervisningsideal. Få anpassningar har gjorts för att möta dagens läroplaner.

Genomförandet av inspektionen i Skogsborgs barn- och ungdomsområde

Skolverket sände den 21 november 2003 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Skogsborgs barn- och ungdomsområde har bestått av undervisningsrådet Sonny Bjarkå och enhetschefen Kerstin Hultgren. Besök i Skogsborgs barn- och ungdomsområde genomfördes den 12-13 maj 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildnings-

inspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Skogsborgs barn- och ungdomsområde, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Skogsborgs barn- och ungdomsområde genomfördes formella intervjuer med elever, föräldrar, personal samt skolledning. Lektioner besöktes företrädesvis i årskurserna 2 och 6.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Under inspektionen i Skogsborgs barn- och ungdomsområde upplevdes stämningen generellt som lugn och trygg och vid intervjuerna lämnades genomgående positiva beskrivningar av skolans arbete med normer och värden. Det råder ett gott arbetsklimat och en god social gemenskap där eleverna visar respekt för varandra och för människors olikheter. Inspektörerna kunde t.ex. iaktta att grund- och träningsskolans elever samsades väl under raster i de gemensamma utrymmena. Vid inspektörernas frågor kring hur eleverna ser på varandra ser de frågande ut; de reflekterar inte över eventuella olikheter. Personalen uppger emellertid att språket mellan grundskolans elever under de senaste åren blivit ”allt råare”. Eleverna har tappat känslan för nyanserna i språket och ser närmast konfunderade ut när lärarna pekar på det grova språkbruket. De inser inte att de uttrycker sig så hårt och kränkande.

Eleverna ger vid intervjuerna och under lektionerna uttryck för demokratiska värderingar och visar att de lärt sig att lyssna på andras åsikter och att argumentera för sina egna. Skolan undervisar och tränar eleverna i dessa färdigheter. Emellertid uppger eleverna att de sällan ser resultat av demokratiarbetet i de formella samverkansorgan de medverkar i. Ingen elev kunde nämna något exempel på att de påverkat arbetet i hela skolan och för längre tidsperioder.

Eleverna anser emellertid att de kan påverka det egna arbetet mer genom planeringen av de egna studierna med hjälp av planeringsböcker, veckoscheman och genom veckoutvärderingar.

I skolans visionsdokument betonas betydelsen av att alla bryr sig om varandra och den gemensamma miljön. Skolans handlingsplan betonar att ”alla skall känna sig trygga i skolan och inte utsättas för någon form av hot, våld, mobbning eller rasism. Det är varje barns rättighet. Detta arbete har högsta prioritet och involverar all personal”.

I en nyligen genomförd enkätundersökning fick samtliga föräldrar ta ställning till hur bra skolan är inom ett antal områden bl.a. värdegrund och arbetsmiljö. 85 procent ansåg att det råder trygghet och trivsel i skolan.

Inspektionen visar att det visserligen förekommer motsättningar i skolan men att det förebyggande arbetet och tillsynen under raster är bra. Eleverna värnar om sin skola och ingen skadegörelse kunde observeras under inspektionen. Under intervjuerna tar eleverna bestämt avstånd från mobbning eller annan kränkande behandling. Alla elever inspektörerna mötte uttryckte att de kände sig trygga såväl fysiskt som psykosocialt.

Genom kompisstödjarnas iakttagelser har trivselteamet kunnat gå in i ett tidigare skede av konflikter som annars kunnat utvecklas till mobbing. Teamet har också fått kännedom om enstaka händelser där överträdelser mot skolans regler och normer skett. I de fall som teamet arbetat med har mobbningen upphört.

Lusten att lära och engagemanget i skolarbetet varierar mellan de olika klasserna. Elever och föräldrar framhäver den stora betydelse lärarna har för att skapa ett positivt klimat med ett lustfyllt lärande där eleverna och deras utveckling står i centrum.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet av arbetet kring normer och värden är av god kvalitet. Elevernas förståelse och respekt för alla människors lika värde är av mycket god kvalitet.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

I Skogsborgs barn- och ungdomsområde bedöms resultatet av det pedagogiska arbetet bl.a. utifrån resultat vid de nationella ämnesproven i årskurs 5, skolans egen enkätundersökning av hur bra skolan är, observationer och intervjuer.

Vid de nationella ämnesproven i svenska 2004 i årskurs 5 uppnådde 93 procent (83) av eleverna målen i tillräcklig omfattning. Talet inom parentes är procentsatsen för 2003. Motsvarande resultat i matematik var 87 procent (72) och i engelska 92 procent (79). Utfallet var sämre än vad personalen förväntade sig 2003 och innevarande läsår har därför speciallärarna tidigt i årskurs 5 genom

diagnoser försökt fånga upp elever som riskerar att inte nå målen för att ge dessa elever stöd.

Eleverna erbjuds stöd genom specialundervisning i svenska och matematik. I engelska arbetar eleverna i fyra flexibla grupper på olika nivåer. Motorikträning erbjuds de elever som har behov av det.

Ett relativt omfattande arbete bedrivs för att framför allt bedöma elevernas läs- och skrivutveckling. Resultaten används för att följa varje barns utveckling men resultaten bör därutöver, anser inspektörerna, bli ett verktyg för att utveckla de pedagogiska processerna. Ett visst utvecklingsarbete i denna riktning har påbörjats.

Andra typer av resultatsammanställningar och analyser beträffande elevernas kunskaper över tid saknas.

Eleverna arbetar såväl självständigt som tillsammans med andra och får genom samtal med sina mentorer och arbetsscheman i planeringsböcker en viss insikt i sitt eget sätt att lära. Ett mer medvetet och systematiskt arbete i att allsidigt utveckla elevernas sätt att lära är, enligt inspektörerna, önskvärt. Goda förutsättningar finns genom att den enskilde elevens resultat över tid kan studeras och följas i portfolioarbetet (jfr s.9). I flera klassrum och korridorer synliggörs dessutom resultaten av elevernas grupparbeten och enskilda arbeten genom utställningar.

Föräldrarna är, enligt en genomförd enkät, i allmänhet nöjda med de resultat som eleverna uppnår. 85 procent av föräldrarna ansåg att skolans resultat låg på förväntad nivå. Skolan har generellt sätt goda rutiner för att följa upp elevernas studieresultat. 75 procent av föräldrarna till de elever som fick specialundervisning var positiva till det stöd de fick.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna generellt sätt att elevernas kunskaper är av god kvalitet. Elevernas förmåga att utvärdera sitt eget lärande är av godtagbar kvalitet men bör utvecklas.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

I Skogsborgs barn- och ungdomsområde sker formell samverkan med eleverna i klassråd en gång per vecka och i elevrådet som sammanträder två gånger per månad. Vid dessa sammankomster behandlas generella skolfrågor. Specifika arbetsmiljöfrågor tas upp i möten med miljörådet, trivselteamet och kompisstödjargruppen. Mer informell och individuell samverkan sker under mentorstid två gånger i veckan då eleven träffar sin mentor samt vid utvecklingssamtalen och genom portfolioarbetet.

Under intervjuer och i dokument beskrivs det förebyggande arbetet för en mobbningsfri skola där alla skall känna sig trygga och bli respekterade. Biträdande rektor, skolans kurator, mobbingteamet och trivselteamet tar ett övergripande ansvar för detta arbete. Trivselteamet består av åtta elever i åk 3-6 och sex personalrepresentanter.

I klassråden, elevrådet och miljögruppen behandlas värdegrundsfrågorna regelbundet. Likaså inriktas samtalen med mentorerna till stor del på etiska frågor, trivsel och relationer. Arbetet i ”tjej- och killgrupper” och ”mamma- och tjejgrupper” upplevs som värdefulla för att motverka kränkande behandling och skapa goda förebilder.

Som ett led i det förebyggande arbetet mot mobbning har skolan även inlett en samverkan med stiftelsen Friends och utsett kompisstödjare. Varje klass har två kompisstödjare och dessa träffar personal ur trivselteamet varannan vecka för att stämma av läget i kamratgrupperna och diskutera eventuella åtgärder till förbättringar.

I förskoleklassen och i de yngre årskurserna genomförs regelbundna temadagar där elever i olika åldrar blandas för att alla skall lära känna alla. Likaså har förskoleklassen och träningsskolan inlett en samverkan för att öka samhörigheten och skapa ökad förståelse elevgrupperna emellan.

Flera klasser genomför parsamtal kring etiska frågor. Eleverna får då i uppgift att parvis diskutera några frågor och avslutningsvis redogöra för kamratens svar och argumentation. Genom övningen får eleven träna på att framföra sina egna åsikter, att vara en aktiv lyssnare och att kunna framföra andras åsikter. Därutöver arbetar man i skolan med materialet ”Livsviktigt” där eleverna får träna sig i att känna igen sina känslor och lära sig hantera dem på ett bra sätt.

Gemensamma regler kring den vardagliga arbetsmiljön fanns vid inspektionen anslagna i klassrummen och var bekanta för eleverna.

Arbetet mot kränkande behandling sker således i många sammanhang och på ett allsidigt sätt. Elever och föräldrar uppger att skolans personal omedelbart ingriper om kränkande behandling förekommer.

Något arbete för att nå jämställdhet mellan könen noterades inte under inspektionen.

Skolans skriftliga handlingsprogram mot kränkande behandling är ensidigt inriktat på att förebygga mobbning och bygger på den så kallade Farstamodellen. Inspektörerna förutsätter att kompletteringar sker, i det pågående revisionsarbetet, så att programmet framöver omfattar alla former av kränkande behandlingar, att föräldrakontakter omedelbart tas vid konstaterad mobbning samt att kränkningar mellan vuxna och elever behandlas. Personalen anser att de behöver ytterligare träning i konflikthantering för annars finns risken att förneka eller blunda för konflikter som uppstår.

Samverkan med föräldrarna sker framför allt inom klassens ram genom utvecklingssamtal, inskolningssamtal, föräldramöten, veckobrev med information om skolarbetet, aktivitetsdagar, kontaktbok samt spontana telefonkontakter och besök i skolverksamheten. Elever, föräldrar och personal är i hög grad nöjda med dessa samverkansformer och innehållet i dem.

Ett stort missnöje riktas emellertid såväl under intervjuer som i en enkätundersökning som skolan genomfört mot hittillsvarande samverkan på skolnivå. De samverkansformer som används på denna nivå är kontakter via föräldragrupper, föräldraråd och skolråd men dessa fyller inte sin uppgift att ge föräldrarna information och inflytande. Ett utvecklingsarbete, benämnt föräldrainvolveringsprojektet, pågår därför i skolan för att ta fram en ny modell för samverkan.

Under 2003 arbetade personalgruppen med att reflektera över hur arbetet med värdegrundsfrågorna fram till dess hade skett. Resultatet av dessa reflektioner blev att nya visioner och mål har arbetats fram och förankrats bland all personal. Ett gemensamt beslut har fattats om att intensifiera arbetet med värdegrundsfrågorna under läsåret 2004/2005. Då skall även föräldrarna göras delaktiga. De och eleverna har således hittills inte medverkat i arbetet med visionerna och målen.

Eleverna har god tillgång till föreskriven hälsovård och möjligheterna till kontakt med skolsköterskan är mycket goda då all sjukanmälan sker på morgonen till skolsköterskan.

Skolan bedriver ett aktivt hälsofrämjande arbete genom att t.ex. elevhälsotemet stimulerar personal, elever och föräldrar att nå läroplanens mål om fysiska aktiviteter. I skolan förekommer aktiviteter som pausgymnastik, massage, hälsoslinga, utedagar, friskvårdsveckor samt temaarbeten om hälsa och hälsosamma livsstilar. Skolan har därutöver utökat tiden för idrott. Skolmåltidernas betydelse för hälsa, välbefinnande och studieresultat betonas i det hälsofrämjande arbetet.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetsmiljöarbetet och arbetet med att göra eleverna delaktiga är av god kvalitet. Verksamheten i skolan är formellt utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar.

Samverkan med föräldrar på skolnivå är godtagbar men bör utvecklas. Likaså bör skolans handlingsprogram mot kränkande behandling kompletteras så att programmet framöver omfattar alla former av kränkande behandling inklusive kränkningar mellan vuxna och elever samt att föräldrakontakter omedelbart tas vid konstaterad mobbning.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

I Skogsborgs barn- och ungdomsområde styrs det pedagogiska arbetet av den övergripande visionen att ”varje barn utvecklas efter sina förutsättningar och får den tid det behöver för sitt lärande. Lärandet pågår i en miljö som stimulerar alla sinnen och där ett lustfyllt skapande är en del av det dagliga arbetet. Ett

tematiskt och undersökande arbetssätt hjälper barnet att få helhetsperspektiv på lärandet och stärker barnets självkänsla, samarbets- och kommunikationsförmåga. Visionen är att verksamheten bygger på ett gott samarbete med föräldrarna."

Skolans lokala planeringar och mål följer denna vision och de ligger i linje med de nationella målen och riktlinjerna. Inspektörerna bedömer att kunskapssynen och synen på lärandet motsvarar dem som uttrycks i läroplanerna.

Skolan är en av de cirka 900 skolor i landet som deltar i försöksverksamheten med utbildning utan timplan i grundskolan. Samtliga grundskolor i Katrineholm deltar i försöksverksamheten som innebär en fullständig befrielse från den nationella timplanens indelning i tid per ämne eller ämnesgrupp. Skolorna skall i övrigt följa samtliga bestämmelser som gäller för grundskolan, t.ex. timplanens bestämmelser om totalt garanterat antal timmar för grundskolans nio år.

I Skogsborgsskolans barn- och ungdomsområde pågår inget aktivt pedagogiskt arbete som kan sägas vara en konsekvens av deltagandet i försöksverksamheten. Skolans satsning på temaarbete, portfolio och svårigheter i matematikundervisning hade skett oavsett försöksverksamheten. Uppföljning/kontroll saknas av att eleverna under nio år får den undervisning motsvarande den garanterade tiden i skollagens ramtimplan. Skogsborgskolan och mottagande 7-9-skola har inte säkerställt att eleverna får den garanterade undervisningstiden för att nå utbildningens mål.

Inte i några av de dokument som inspektörerna tagit del av nämns försöksverksamheten.

Under inspektionen fick inspektörerna ta del av och följa ett flertal exempel på temaarbeten. Genom att arbeta kring teman där flera ämnen ingår "ges barnen möjlighet att få ett helhetsperspektiv på sitt lärande och förstå att livet inte handlar om enskilda ämnen utan att det man lär sig hänger samman". Under kompetensutvecklingsdagar har lärarna reflekterat över hur organiseringen av undervisningen kan göras mer flexibel så att den enskilde elevens intressen och behov av stöd kan tillgodoses. Det arbetssätt man enats kring är temaarbete och mycket arbete har lagts ned på att skola in eleverna i att själva söka information och att söka efter spännande och utmanande material och teman. Tillgången till eget skolbibliotek och kommunens huvudbibliotek har varit värdefull medan arbetet med att söka information på andra sätt t.ex. genom internet endast har påbörjats. Eleverna uttrycker sin entusiasm över att de själva får vara med och bestämma över vad och hur de skall arbeta och flera visar med stolthet upp de temaarbeten de medverkat i.

En annan viktig del det pedagogiska arbetet är portfolioarbetet. Kompetensutveckling och ett medvetet utvecklingsarbete pågår även inom detta område. Alla barn har sin egen portfoliopärm där de samlar sina alster från förskolan till och med årskurs sex. I en skriftlig föräldrainformation betonas att portfolio "inte enbart är att samla utan ett sätt att tänka och arbeta för pedagogerna. Idén bygger på att man tror på det kompetenta barnet, dvs. att barnen/ungdomarna själva kan ta ansvar för sitt lärande med stöd och handledning från sin mentor och övriga pedagoger som finns knutna till klassen/gruppen". Vidare framhålls vikten av att eleverna är med och sätter upp sina egna mål, tänker igenom hur

man skall arbeta för att nå målet och medverkar i utvärderingen. Även föräldrarna har rollen att utvärdera genom att de får ta del och ge återkoppling på arbetet. Inspektörerna bedömer att detta arbete på sikt kommer att stärka elevernas självkänsla och lära dem att ta ansvar för sitt arbete och sitt eget lärande. För de flesta eleverna innebär portfolioarbetet i dag endast att de relativt osystematiskt samlar vissa arbeten och samsynen mellan klasser och årskurser saknas till stor del.

Ytterligare ett viktigt inslag i det pedagogiska utvecklingsarbetet rör elever som är i behov av särskilt stöd och då speciellt i matematik. Skolan deltar i ett projekt med uppgiften att reflektera över ”Vilka svårigheter i matematik har barn i skolår 3 och 5? ” En grupp lärare har kartlagt svårigheterna genom att eleverna muntligt har fått beskriva sina svårigheter och genomgå ett test. Därefter har man jämfört barnens resultat med deras egen uppfattning om hur de lyckas med matematikstudierna. Resultaten är nu föremål för analys och en utvecklingsgrupp har skapats som skall dra upp riktlinjerna för att stödja arbetet kring barns matematikutveckling genom t.ex. mer medveten metodik och bättre anpassning av material.

Rektor betonar i intervjuerna och uppmanar i skriftliga instruktioner lärarna att arbeta med teman, projekt och ämnesintegration samt väva in ämnen med praktiskt-estetiska inslag i detta arbete. Även elevens val skall arbetas in i tema/projektarbetet.

Barns språkliga utveckling stöds tidigt från och med förskoleklassen. Genom alla sju åren betonas elevernas ”egen forskning”. Inspektionen visar att muntliga redovisningar och inlämningar av arbeten dominerar och få skriftliga prov genomförs när det gäller att bedöma elevernas kunskapsutveckling.

Varje elev har en individuell studieplan i form av en översiktlig planeringsbok och mer detaljerade planeringsscheman och för elever som får stödundervisning upprättas därutöver åtgärdsprogram, vilka följs upp kontinuerligt. Genom ett relativt omfattande program för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd identifieras flertalet elever tidigt och stöd sätts in. Detta stöd är till viss del koncentrerat till ämnena svenska och matematik och i viss mån engelska och huvuddelen av denna undervisning sker åtskild från klassen.

Elever som behöver stöd för att utveckla sin motorik kartläggs av idrottsläraren och denne ger också stödundervisning från förskoleklass till och med årskurs 6.

Vilka elever som är i behov av stöd identifieras av barnets mentor och genom diagnoser, observationer och samtal. Specialpedagogerna gör sedan ytterligare analyser av barnets specifika behov. I oktober varje år görs en kartläggning av samtliga elevers läsförståelse, stavningsförmåga och läshastighet. I årskurserna 3 och 5 görs en mer omfattande kartläggning av matematikkunskaperna. I oktober kartläggs även den språkliga medvetenheten hos barnen i förskoleklassen.

Stöd erbjuds också i Lilla gruppen som erbjuder en lugnare arbetsmiljö och mycket vuxenstöd. Eleverna tillhör sin klass och finns i lilla gruppen den tid som föräldrar, elev och personal kommer överens om. Fler elever önskar gå i gruppen än vad det finns resurser för. Till Lilla gruppen kommer även högpresterande elever som önskar extra utmaningar.

Olika hjälpmedel används för att stödja barns lärande och koncentration t.ex. avskärmningar, annan arbetsplats, hörlurar, hörselkåpor samt medveten möblering och placering i klassrummet. Skolan har god beredskap för att tillgodose behov hos elever med funktionshinder då flera av särskolans gravt flerhandikappade elever redan undervisas i Skogsborgsskolans lokaler.

Helhetsbedömningen av en elevs studiesituation görs en gång per år i en klasskonferens där elevvårdspersonal, skolledning och personal i klassen samlas. Analysen är allsidig visar upprättade dokument. I Elevvårdsrutiner på Skogsborgsskolan fokuseras elevens kunskapsmässiga och språkliga utveckling samt elevens emotionella, motoriska och sociala utveckling. Denna analys kompletteras med elevens egna upplevelser och föräldrarnas upplevelser. Föräldrar deltar i elevvårdskonferenser och då åtgärdsprogram upprättas.

I rektorsområdet pågår ett utvecklingsarbete med att förbättra åtgärdsprogrammen så att de mer aktivt stödjer barnets hela inlärningssituation.

I flertalet klasser utvärderar eleverna sitt eget lärande genom att i en femgradig skala skriftligt bedöma hur arbetsveckan varit sammanfattningsvis och detta omdöme kompletteras med kommentarer. Dessa utvärderingar skickas sedan hem till föräldrarna. Underlaget till utvärderingen finns i dagböcker som alla elever skriver.

Undervisning i annat modersmål än svenska samt studiehandledning på modersmål ges om så önskas. I rektorsområdet finns endast ett fåtal elever som är berättigade till denna undervisning.

Regelbundna utvecklingssamtal genomförs i vilka såväl elev och föräldrar som lärare deltar. Samtalen genomförs på dagtid under lärarnas arbetsplatsbundna tid och samtliga intervjuade är mycket nöjda med såväl innehåll som stämningen under samtalen som är väl förberedda och elevens utveckling står i fokus och åskådliggörs oftast genom portfoliomappen.

Skogsborgsskolan har mycket goda förutsättningar för lärande även utanför skolans lokaler genom närheten till centrum med huvudbibliotek och möjligheter till studiebesök i privat och offentlig verksamhet. Samverkan med föräldrarna, arbetslivet, föreningslivet och närsamhället är emellertid inte särskilt omfattande och kan i hög grad utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att undervisningen är av god kvalitet. Flera goda utvecklingsarbeten pågår vilka bidrar till att nå de nationella målen i allt högre grad. Uppföljning bör emellertid göras så att eleverna under nio år får den garanterade undervisningstiden som anges i skollagens ramtimplan.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

För styrning, ledning och kvalitetsarbete i Skogsborgs barn- och ungdomsområde finns förutom rektor även en biträdande rektor. Två administratörer stödjer skolledningen med främst personal- och elevadministrativa uppgifter, ekonomi, läromedelsbeställningar och inköpsuppgifter.

Skolledningen har flerårig erfarenhet av att arbeta i skolan och uppdelningen av skolledningens uppgifter är fastlagd och väl avgränsad i Ansvars- och befogenhetsförteckning för Skogsborgs barn- och ungdomsområde. Grundprincipen är att rektor handlägger övergripande frågor medan de dagliga frågorna handläggs av såväl rektor som biträdande rektor. De sju arbetslagsledarna ansvarar för en stor del av det pedagogiska arbetet inom arbetslaget. Vid intervjuerna framförde flera lärare att rektorerna lämnat alltför mycket av det pedagogiska ledningsarbetet och utvecklingen till arbetslagen och deras ledare. Rektor är sällan ute i verksamheten och är relativt anonym för eleverna. Lärarna anser att rektorerna prioriterar det administrativa ledarskapet vilket de sköter till belåtenhet. I en enkätundersökning till föräldrar ansåg knappt 60 procent att skolledningen visar aktivt intresse för undervisning och lärande. Knappt hälften av föräldrarna ansåg att skolan hade tydliga handlingsprogram med kända mål och förbättringsområden.

Lärarna driver mycket av det pedagogiska utvecklingsarbete som presenterades i föregående avsnitt och är väl förtrogna med sitt pedagogiska uppdrag. Kvalitetssäkring och kvalitativa förbättringar sker till viss del genom reflektioner i arbetslaget, genom dialog med elever och föräldrar och genom kompetensutveckling.

Skolans lokala mål för verksamheten har tagits fram av personal och skolledning medan elever och föräldrar inte blivit informerade och delaktiga förrän målen var beslutade.

Inspektörerna bedömer att det finns ett behov av att utveckla målstyrningen i skolan så att måldokumenten blir mer kända och att fastlagda lokala mål används mer aktivt.

Uppföljning och utvärdering av verksamheten på skolnivå förekommer men utan större systematik. Några större och strategisk viktiga utvärderingar har dock genomförts under senaste året t.ex. en lärarenkät kring kultur och klimat i området, en föräldraenkät kring hur bra Skogsborgsskolan är, specialundervisningen och arbetet i Lilla gruppen samt intervjuer och en enkät kring hur föräldrasamverkan skall se ut framöver.´

Kvalitetsredovisning finns i områdesplanen och ansluter väl till de nationella målen. Måluppfyllelsen redovisas emellertid endast sporadiskt. Detta beror enligt rektor på att skolan saknat en fungerande utvärderingsplan. Arbete pågår med att ta fram en uppföljnings- och utvärderingsplan av de pedagogiska frågor som finns i skolans lokala arbetsplan. Det administrativa och ekonomiska uppföljningsarbetet är väl utvecklat.

Beslut tas om elevernas utbildning och de förvaras på lämpligt sätt. Elevers närvaro och frånvaro följs systematiskt upp och föräldrar känner sig trygga när barnen är i skolan. Hemmen underrättas alltid om en elev måste gå hem under dagen eller om sjukanmälan inte gjorts.

Såväl elever som föräldrar är medvetna om vart de skall vända sig om de har klagomål att framföra. Skolans informationsskrift som delas ut till alla hem synliggör respektive befattningshavares ansvar.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrningen och ledningen är av godtagbar kvalitet. Rektor bör i högre grad verka som pedagogisk ledare. Kvalitetsarbetet är av godtagbar kvalitet men bör utvecklas så att systematiska uppföljningar och utvärderingar av den pedagogiska verksamheten genomförs. Likaså bör kvalitetsredovisningens innehåll och funktion utvecklas.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

I Skogsborgs barn- och ungdomsområde erbjuds eleverna till övervägande delen den utbildning och de valmöjligheter som skall finnas enligt författningarna.

Inspektionen visar att berättigade elever erbjuds undervisning i svenska som andraspråk samt modersmålsundervisning. Eleverna får likaså sina språkval tillgodosedda. Elevens val erbjuds emellertid inte på det sätt som författningarna föreskriver. Det kan visserligen sägas ingå inom ramen för temastudierna men medvetenheten hos såväl lärare som elever är låg om när elevens val pågår och vilka val eleverna erbjuds. Enligt förordningen skall eleverna erbjudas ett allsidigt urval av ämnen som elevens val och styrelsens skall sträva efter att tillgodose elevernas val genom att utnyttja de möjligheter som finns inom ramen för gällande bestämmelser. Beslut i dessa frågor har inte fattats av styrelsen och ärendet har inte delegerats.

Inspektörerna bedömer att elever i behov av särskilt stöd får stöd får ett relativt mångsidigt stöd. Vidare visar inspektionen att skolan är planerad och utrustad för att elever med olika form av funktionshinder skall kunna bedriva sina studier där.

I skolan bedrivs ett aktivt informationsarbete med god saklig kvalitet kring den pedagogiska verksamheten. Informationen från lärare till föräldrar framhålls, under inspektionen, som den viktigaste och naturligaste informationskällan och speciellt då utvecklingssamtalen och planeringsböckerna. I information från rektor till föräldrar inbjuds föräldrarna att spontant komma till skolan samt engagera sig i samverkansgrupper för att därigenom få bättre insyn i skolverksamheten.

Inspektionen visar emellertid att många elever och föräldrar saknar information om utbildningens mål liksom om sina rättigheter kring t.ex. särskilt stöd och att åtgärdsprogram upprättas, modersmålsundervisning, svenska som andraspråk, elevens val, studiehandledning på modersmålet samt medverkan i arbetsplanearbetet. Viss skriftlig information kring dessa frågor finns visserligen men den bör bli mer heltäckande och skolan bör bli mer aktiv med att nå ut med sin övergripande information.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till utbildning är av god kvalitet. Arbetet med elevens val är av godtagbar kvalitet men bör utvecklas och likaså bör informationen till elever och föräldrar förbättras.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

I Skogsborgs barn- och ungdomsområde finns det 113 personer anställda varav 49 anställda inom förskoleverksamheten, 44 i skola och skolbarnsomsorg samt 20 anställda för styrning, ledning samt administrativt och tekniskt stöd.

Endast ett fåtal lärare saknar adekvat utbildning. Dessa vikarierar för långtidssjukskrivna och tjänstlediga lärare. Tjänsterna utlyses inför varje termin. Svårast är det att rekrytera fritidspedagoger och vikarier för personal som är tjänstlediga eller sjukskrivna några månader i taget. Ett aktivt rekryteringsarbete pågår för att rekrytera yngre och manliga lärare då drygt 90 procent av personalen är kvinnor och mer än hälften av personalen är över 50 år. Tillgången på lärare med specialpedagogisk kompetens är god.

Lärartätheten uppgår till 10,2 personer per 100 elever. Områdets driftsbudget omsluter cirka 34 miljoner kronor.

Inspektörerna bedömer att planmässig kompetensutveckling bedrivs utifrån såväl individens önskemål som arbetslagens behov. Kompetensutvecklingen stöder det pågående pedagogiska utvecklingsarbetet. Av lärarna uppger 30 procent, i en enkätundersökning, att de inte deltagit i kompetensutveckling under

senaste året och 52 procent tycker inte att deras kompetensutvecklingsbehov tillgodoses. Två tredjedelar av lärarna anser att kompetensutvecklingsinsatserna som man deltar i känns meningsfulla eller ganska meningsfulla. Huvuddelen av personalen svarar att de anser sig ha den kompetens i pedagogiska och metodiska frågor som behövs i arbetet.

Eleverna har utan kostnad tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Vissa av läromedlen i speciellt samhällsorienterande ämnen är emellertid föråldrade och standarden på datorutrustningen är låg. Datortillgången är begränsad och nyinvesteringar krävs för att moderna programvaror skall kunna användas. AV-utrustningen är gammal och skolan har tillgång till en digital videokamera för att t.ex. dokumentera det pedagogiska arbetet. I förskoleverksamheten finns endast en dator.

Lokalerna är i huvudsak ändamålsenliga för en tidsenlig undervisning. De begränsar emellertid i hög grad möjligheterna till flexibla lösningar när det gäller arbetssätt och arbetsformer.

Antalet klasser är fler än vad skolan är byggd för och då flera av dem har cirka 30 elever räcker inte klass- och de fåtaliga grupprummen till för att bedriva undervisning i enlighet med nuvarande styrdokument. Vissa lokaler är mycket små, t.ex. musiksalen och idrottslokalen.

Personalens vision är att göra Skogsborgsskolan till ett kulturcentrum som skall stödja ett mer undersökande arbetssätt och där barns olika inlärningsstilar skall ges möjlighet att utvecklas. De vill bygga bort de långa traditionella skolkorridorerna och bygga till grupprum.

Hittills har resursfördelningen varit mycket schablonartad och statisk över tid men framöver avser rektor att mer rikta resurserna dit de verkligen behövs. Inför kommande läsår har rektor därför utarbetat skriftliga riktlinjer för resursfördelningen i området. I dessa fastläggs att alla resursmässigt skall utgå från att elever i behov av särskilt stöd tilldelas vad som krävs. Vidare måste speciallärarna kunna arbeta både enskilt och i klass/grupp. De skall i god tid inför resursfördelningen beskriva skriftligt hur de tänker arbeta.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången på resurser är god. Tillgången på aktuella läromedel i speciellt samhällsorienterande ämnen och datorer är endast godtagbar.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Skogsborgs barn- och ungdomsområde övergripande är av god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- elevernas förmåga att utvärdera sitt eget lärande,
- samverkan med föräldrar på skolnivå,
- skolans handlingsprogram mot kränkande behandling utvecklas,
- uppföljning så att eleverna under nio år får den garanterade undervisningstiden,

- rektors roll som pedagogisk ledare,
- kvalitetsarbetet och kvalitetsredovisningens innehåll och funktion,
- att elever ges möjligheter att fördjupa och bredda sina kunskaper inom ramen för elevens val,
- informationen till elever och föräldrar samt
- tillgången till aktuella läromedel och datorer.

Datum	Ort
2004-09-06	Linköping

Sonny Bjarkå

Kerstin Hultgren